Projekt assanacyi Zakopanego.

W sierpniu b. r. odbyło się w Zakopanem za inicyjatywą prof. Dra Baranowskiego i pod jego przewodnictwem posiedzenie poufne grona lekarzy zamiejscowych i miejscowych przy prywatnym udziale prezesa stacyi klimatycznéj p. Ciechomskiego, p. dyrektora Neužila, naczelnika gminy, oraz właścicieli domów, willi i zakładów leczniczych. Rozpatrywano szczegółowo sprawę prac asanacyjnych, jakieby należało w przyszłości przeprowadzić w Zakopanem, celem utrwalenia dalszego rozwoju tego uzdrowiska i uczynienia zadość uzasadnionym wymaganiom gości i chorych; omawiano kwestyję urządzenia mieszkań, zapewnienia wzorowéj wody do picia, czyszczenia placów i dróg, osuszenia bagnisk i ważną sprawę rozporządzania odpadkami. Celem wypracowania szczegółowego i motywowanego projektu robót assanacyjnych wybrano komisyję z 3 osób, do któréj powołano prof. Dra Baranowskiego, Dra Stanisława Poniklę i Dra A. Kwaśnickiego. Komisyja kierowała się tym względem pierwszorzędnéj wagi, że należy proponować przedewszystkiem środki do wykonywania łatwe i zrozumiałe dla ludności Zakopanego. Na skuteczność przymusu bowiem w tym razie i w tych warunkach liczyć niepodobna.

Projekt ten w głównych zarysach jest następujący:

I. Sposób rozporządzania odpadkami (nieczystości kloaczne stałe i płynne, odpadki gospodarskie, popłuczyny, śmieci). System beczkowy (skrzynkowy) na powierzchni ziemi urządzony uważamy za jedynie odpowiedni stosunkom miejscowym. Kanalizacyja spławna wobec obfitości wody i łatwego spadku jest wykonalną, jednak nazbyt kosztowna, dlatego na razie zaprowadzić się nie daje. Doły kloaczne nieprzepuszczalne byłyby wprawdzie celowi odpo-

wiednie, lecz są równie za kosztowne, wyczerpywanie ich trudniejsze a kontrola trudna i niepewna.

Sposób przeprowadzenia:

1) Popod każdym wychodkiem ma być na powierzchni ziemi umieszczona skrzynia drewniana szczelna (wybita wewnątrz blachą lub fugi wylane smołą), opatrzona rękojeściami lub pierścieniami na drągi dla łatwiejszego podjęcia i wypróżnienia. Rozmiary skrzyni mają być zastosowane do rozmiarów wychodka tak, aby dostawanie się nieczystości poza skrzynię było wprost niemożebne.

2) Do odwaniania nieczystości ma służyć torf, którego w Zakopanem są znaczne pokłady. Będzie rzeczą gminy (komitetu klimatycznego) dostarczać każdemu właścicielowi domu potrzebnéj ilości torfu za ustanowioną opłatą (możebnie w formie dodatku do podatków gminnych uiszczaną). Nieczystości należy torfem 2 razy dziennie posypywać. Pożądanemi są przyrządy samoruchowe do posypywania, które są nie drogie i łatwe do urządzenia.

3) Ci właściciele domów, którzy posiadają gnojowiska mają nieczystości kloaczne, odwonione torfem w powyższy sposób, wyrzucać ze skrzyń do gnojowisk (jak najczęściéj, regulamin porządkowy oznaczy to bliżéj); z domów zaś tych, obok których nie ma gnojowisk (hotele, zakłady, wille prywatne itd.), będzie gmina nieczystości wypróżniać i za pomocą wozów umyślnie na ten cel urządzonych wywozić bezpośrednio na pola Zakopanego od mieszkań odległe lub na pola sąsiednich wsi. Gdyby zaś od czasu do czasu bezpośrednie wywożenie na pola było niewykonalne, mają być nieczystości tymczasowo złożone w dołach gminnych lub prywatnych pod kontrolą gminy pozostających. Doły te należy urządzić w najodleglejszych punktach wsi i mają być kryte deskami. Praktycznem się być wydaje zrobienie kontraktów z właścicielami gruntów o dostarczanie zwierząt jucznych do przewozu za odbiór nieczystości, które zakontraktowany rolnik mógłby do gnojowiska zamiast do dołu składać.

4) Odpadki gospodarskie i kuchenne, pomyje, śmieci mają być składane w gnojowiskach i odwaniane torfem, w domach zaś, gdzie gnojowisk niema, należy odpadki gospodarskie i pomyje za pomocą zlewów wpuszczać do skrzyń kloacznych odpowiednio rozszerzonych, śmieci zaś składać w śmietnikach urządzonych w formie skrzyń krytych, które należy zarówno jak nieczystości kloaczne odwaniać, wypróżniać i wywozić.

5) Wody zużyte, do kąpieli higijenicznych i leczniczych służące, z zakładów kąpielowych i wodoleczniczych mają być wpuszczane do fos pochłonnych krytych, które w odległości co najmniéj 20 metrów od mieszkań, studzien i strumyków urządzać należy.

6) Wrzucanie lub wlewanie jakichkolwiek nieczystości do wód publicznych, jakoteż pranie bielizny w nich jest surowo wzbronione.

II. Gnojowiska. W ścisłym związku z powyższem jest należyte urządzenie gnojowisk. Na gnojowisko ma być urządzony dół płytki nieprzepuszczalny (wyłożony gliną, iłem lub wybrukowany, o co nie trudno wobec mnogości kamienia). Gnojowisko ma być możebnie oddalone od domu mieszkalnego a od studni co najmniéj 15 metrów — również winno być oddalone od rowów przydrożnych i strumyków. Ma być takich rozmiarów i tak zabezpieczone, aby ściekanie gnojówki do obejść sąsiadów nawet po deszczach było niemożebne.

III. Woda. Zaprowadzenie wodociągów, n. p. ze źródła Białego Dunajca lub skądinąd przy pomocy rur drewnianych lub glinianych podziemnie przeprowadzonych jest zdaniem naszem łatwo wykonalnem i podniosłoby znaczenie zdrowotne miejscowości.

O ileby to na razie było niewykonalnem, możemy proponować przymusowe urządzenie licznych studzien głębokich; nadto należałoby zalecić uporządkowanie, ocembrowanie i nakrycie źródeł w pobliżu domów istniejących. Studnie winny być ocembrowane kamieniem, o ile to możebne, cementowane i zawsze nakryte. W razie urządzenia wodociągów, korzystanie z nich ma być obowiązkowe tylko dla domów na wynajem przeznaczonych.

IV. Place i drogi. Place przeznaczone na stanowisko furmanek mają być wybrukowane i opatrzone ściekami brukowanemi, prowadzącemi do gnojowiska, które staraniem gminy założone, utrzymywane, odwaniane i wypróżniane być mają.

Drogi winny być we właściwéj porze skrapiane, a błoto zgarnywane i wywożone na pola staraniem gminy. Szczegółowe postępowanie oznaczyć winien osobny regulamin.

V. Bagniska i wody stojące. Bagniska i wody stojące stanowią szkodliwość wielkiego znaczenia, winny być drenowaniem osuszone, na co warunki terenu w Zakopanem z łatwością zezwalają.

VI. Porządek budowlany. Odnośnie do ugrupowania domów mieszkalnych winien obowiązywać w Zakopanem plan budowlany, szczegółowy mający na celu niedopuścić, aby Zakopane zabudowywało się w formie miasta, lecz stale zachowało cechę zbioru willi i domostw mieszkalnych, ogrodami, lasami i łąkami pooddzielanych.

Co zaś dotyczy sposobu budowania i urządzenia domów, winien obowiązywać osobny regulamin budowlany, odpowiadający wymogom uzdrowiska letniego i zimowego (podmurowanie lub warstwa izolacyjna, wystawienie na południe, zaopatrzenie piecami, zastrzeżone oddalenie od gościńca). Regulamin ten z należytą ścisłością i surowością winien być przestrzegany — przytem powinien uwzględniać możność budowania higijenicznie odpowiednich domów od najskromniejszych do najwykwintniejszych.

VII. Urządzenie parku spacerowego dla gości w nieznacznéj odległości od środka Zakopanego jest niezbędnem.

Powyższy projekt nie odpowiadający idealnie wszelkim wymogom higijeny, zaleca się jednak tem, że jest łatwo wykonalnym a wykonawcom zapewnia pewne korzyści ekonomiczne, które rolnik z łatwością pojmie. Nadto projekt ten uwzględnia tylko stan zdrowotny normalny i nie przesądza w niczem tych zarządzeń, jakie odnośna władza wobec sporadycznych lub epidemicznych chorób zakaźnych poczynić za stosowne uzna. Nadmienić tu należy, że desinfekcyja mieszkań przy obecnem urządzeniu takowych, wobec ścian drewnianych, z licznemi szparami, szczelinami i t. p. przedstawia znaczne trudności i wymaga odrębnego szczegółowo opracowanego regulaminu.

Z upoważnienia zgromadzenia i komisyi

Dr. Stanisław Ponikło.

Osobne odbicie z „Przeglądu Lekarskiego" 1892. Nr. 39.

Kraków, 1892. — Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem A. M. Kosterkiewicza